

COLOFON

'Rosmalla' (ISSN 0925-2894)
wordt vier keer per jaar uitgegeven
onder eindverantwoording van
het bestuur van de
Heemkundekring Rosmalen

Postbus 64 – 5240 AB Rosmalen
www.heemkundekringrosmalen.nl

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Harry Coppens
- Leo Kappen
- Gerrit Mol
- Ad Tibosch
- Martien Veekens
- Henk de Werd

Hoofdredactie en opmaak:

- Martien Veekens

Productie:

- Grafisch Ontwerp Atelier Meijs
- Drukkerij Van Gerwen

Losse nummers:

- € 4,50 per uitgave

Distributieadres:

- Stationsstraat 8,
5241 EE Rosmalen,
Tel.: 073-5218349

Kopij via e-mail

- martienveekens@hetnet.nl

**Iedere auteur draagt
persoonlijke verantwoordelijkheid
over zijn of haar artikel.**

**Niets uit deze uitgave
mag worden vermenigvuldigd,
tenzij bronvermelding plaatsvindt.**

Op 1 juni 2005 bestond het bestuur van
de Heemkundekring Rosmalen uit:

- Dorry Derhaag-Doomernik
- Felix Duffhues
- Kees Hellemons
- Martien Veekens
- Arnold de Veer
- Frits de Vries
- Wilhelmiën Vugs-Beekers
- Jan Zantkuij

JAARGANG 15 - NUMMER 2

JUNI 2005

INHOUDSOPGAVE

	<u>Pagina</u>
<i>Dorry-Derhaag-Doomernik</i>	
Heemhuis 'Mariënwater'	2
<i>Martien Veekens</i>	
Krien en Johan van Hirtum op het Web	16
<i>Yvonne Veekens van der Heijden / Martien Veekens</i>	
Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren - 20	
Kinderen van Hirtum	17
<i>Henk de Werd</i>	
Piet van Hirtum	18
<i>Martien Veekens</i>	
Henk Beijers	19
<i>Henk Beijers</i>	
Gelezen in Brusselse Archieven - 4	20
<i>Harry Coppens</i>	
Het Weer en zijn Profeten	23
<i>Ad Tibosch</i>	
Klassenfoto's van vroeger	28
<i>Martien Veekens</i>	
Rosmalen anno 1799 gezien door de ogen van Dominee Stephanus Hanewinkel	30
<i>Harry Coppens</i>	
Voor U gehoord - 37	32
<i>Martien Veekens</i>	
Nog een Birgitta-relikwie herontdekt	34
<i>Van het bestuur</i>	
Heemkundekring Rosmalen dankt zijn sponsors	35
<i>Van het bestuur</i>	
Dankjewel sponsors Heemhuis 'Mariënwater'	36

HERKOMST ILLUSTRATIES

Bij de omslag:

De foto op de omslag (afkomstig van de nieuwjaarswens 1994 door Mr R.J.J.M. Pans) toont de monumentale *Tilia Vulgaris* (Hollandse linde) op de mote van het in 1485 door o.a. ridder Jan van Baexen gestichte Augustinessenklooster 'Annenborch' in de huidige Overlaet. Jan van Baexen werd in 1505 *Heer tot Rosmalen* en in 1509 *Laagschout van 's-Hertogenbosch*. De *Annenborchboom* is de oudste boom binnen onze gemeentegrenzen.

Foto's bij het artikel 'Heemhuis Mariënwater' zijn gemaakt door Henk van Esch, Jo Versteijnen, Arnold de Veer en Gerr Vugs

HEEMHUIS 'MARIËNWATER'

OP WEG NAAR ZATERDAG 14 MEI 2005

De Heemkundekring Rosmalen is verhuisd naar de rechtervleugel van het monumentale hoofdgebouw op het Landgoed Coudewater in Rosmalen. Zaterdag 14 mei 2005 was daarom een gedenkwaardige dag voor onze vereniging. Onder een stralend blauwe hemel en een vrolijk zonnetje is onze nieuwe huisvesting onder grote belangstelling officieel in gebruik genomen.

Zoals al in de kop van dit artikel vermeld, is de naam van onze huisvesting 'Heemhuis Mariënwater'.

De Heemkundekring Rosmalen is opgericht in 1989 en bestaat dit jaar derhalve 16 jaar. Begonnen als een kleine vereniging met een groepje enthousiaste mensen is zij uitgegroeid tot een vereniging met meer dan 400 leden, sponsors en relaties.

Na enige jaren tekenden zich al de eerste huisvestingsproblemen af. De vereniging groeide en daarmee ook onze collectie. In het Sociaal Cultureel Centrum 'De Bron' hebben de werkgroepen en het bestuur geprobeerd alles zo goed mogelijk te registreren en op te bergen.

In het jaar 1999 heb ik het voorzitterschap van de Heemkundekring Rosmalen overgenomen van de heer Theo Derksen. De huisvesting-problematiek stond toen hoog op de agenda en men was wat moedeloos over een oplossing op korte termijn. Ik heb toen de intentie uitgesproken mij te zullen inzetten voor de Heemkundekring Rosmalen in het algemeen en voor betere huisvesting in het bijzonder.

De mogelijkheid om een groot gedeelte van een boerderij te huren deed zich voor.

Al snel bleek dat om juridische redenen niet mogelijk te zijn en waren we afhankelijk van de medewerking van zowel de huidige huurster als van de gemeente. In afwachting van verdere ontwikkelingen zijn er meerdere ijzers in het vuur gelegd.

Een van de mogelijkheden kwam in zicht bij de nieuwbouwplannen van een Multifunctioneel Sociaal Cultureel Centrum. Na het invullen van een inventarisatie-formulier, waarin we onze wensen kenbaar konden maken, hadden we weer hoop.

Nadat ik, als voorzitter namens de Heemkundekring Rosmalen, zitting had genomen in de ingestelde klankbordgroep nieuwbouw Multifunctioneel Sociaal Cultureel Centrum, bleek al snel dat we daar de oplossing niet zouden vinden. Er was geen bereidheid om ons meer dan 18 m² te verhuren. Dit aantal m² is in de loop van de tijd verhoogd tot 30 m².

Wat was toen wijsheid! Uit de klankbordgroep stappen of kiezen voor een tussenoplossing. Het begrip tussenoplossing kan worden uitgelegd als beter iets dan niets. Maar daarmee werden we wel gedwongen om te blijven uitkijken naar een betere definitieve hoofdhuusvesting.

We kijken even terug naar het jaar 1999 en de daaropvolgende jaren, met als rode draad het oplossen van ons huisvestingsprobleem.

HET JAAR 1999

Het jaar 1999 kan achteraf worden gemarkeerd als het begin van een 'nieuwe' Heemkundekring Rosmalen, die uiteindelijk zal worden gehuisvest op de meest historische plek in Rosmalen.

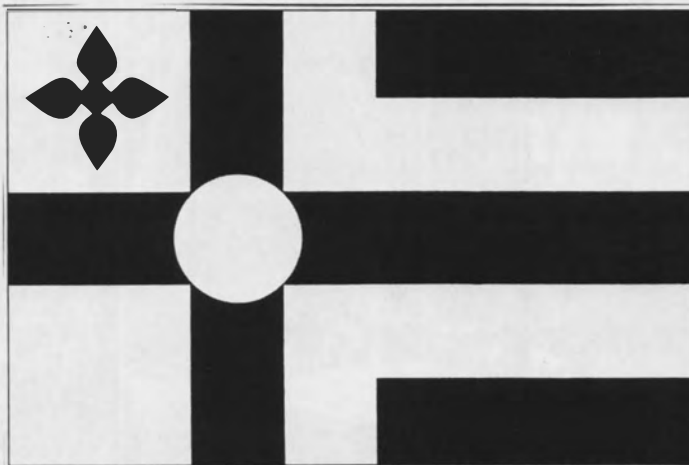

Het Rosmalens dorpswapen

Met het in ere herstellen van het Rosmalens wapen, getuigden we van onze verbondenheid met het Kwartier van Maasland, waartoe Rosmalen behoort. Na de samenvoeging in 1996 van twee gemeenten tot de nieuwe gemeente 's Hertogenbosch, was het extra belangrijk voor de inwoners van Rosmalen om hun identiteit vast te houden. Een initiatief om het dorpswapen weer in ere te herstellen met de juiste symbolen, kwam op het juiste moment.

HET JAAR 2000

Een tweede initiatief volgde korte tijd later, namelijk het ontwerpen van een eigen dorpsvlag. In deze dorpsvlag is, evenals in het dorpswapen, het *Maaslands Vierblad* opgenomen en een nieuw element: het *Birgittijns*

De Rosmalense dorpsvlag met het Maaslands Vierblad en Birgittijns Kruis

Kruis, een verwijzing naar de geschiedenis van het landgoed Coudewater in Rosmalen, verbonden aan de historie van een belangrijk klooster van de orde van de Heilige Birgitta van Zweden, patrones van Europa. Het was voor de Heemkundekring Rosmalen tevens een eerste stap richting Coudewater.

De door de gemeenteraad van 's-Hertogenbosch vastgestelde dorpsvlag met de voor Rosmalen zo belangrijke symbolen is op 22 augustus 2000 door de burgemeester de heer T.Rombouts, officieel in gebruik genomen.

In datzelfde jaar en ook op 22 augustus was het precies 700 jaar geleden dat door Hertog Jan II de 'geboorteakte' van de gemeenschap Rosmalen middels een oorkonde met zijn zegel werd bekrachtigd. De nieuwe dorpsvlag en het 700 jarig bestaan van de gemeenschap Rosmalen was aanleiding genoeg om dat te vieren. Tijdens de gehouden feestweek in oktober heeft de dorpsvlag een centrale rol vervuld.

We kregen bezoek van drie museummedewerkers uit Zweden en van de Deense mediëviste mevrouw Ulla Sander Olsen. De reden was, dat het *Birgittijns Kruis* in de dorpsvlag ook door hen werd gezien als een verwijzing naar de geschiedenis op het landgoed Coudewater.

**VERHUIZING
DEFINITIEF**

HET JAAR 2001

In het jaar 2001 hebben historici uit Zweden en Duitsland een internationale organisatie opgericht met de naam Societas Birgitta Europa. De oprichtingsakte is getekend in Vadstena in Zweden, waarbij de abdis van het Birgittaklooster aanwezig was.

De vorenvermelde Deense mediëviste mevrouw Ulla Sander Olsen nam contact met ons op, met het verzoek, om lid te worden van deze internationale organisatie.

Het logo van de Societas Birgitta Europa

HET JAAR 2002

Na overleg in het bestuur ben ik namens de Heemkundekring Rosmalen naar Mariager in Denemarken gereisd om de tweede jaarbijeenkomst bij te wonen. Tijdens deze bijeenkomst heb ik mij laten informeren over de doelstellingen van deze organisatie en kwam tot de conclusie, dat een lidmaatschap ons dichter bij Coudewater zou kunnen brengen. Tijdens deze vergadering werd als belangrijk aktiepunt voorgesteld een presentatie te maken in het Europees Parlement in Brussel. Birgitta van Zweden is immers ook patrones van Europa. De Heemkundekring Rosmalen heeft toen haar medewerking toegezegd en is tevens lid geworden.

HET JAAR 2003

Dit jaar vierden vooral de Zweden het 700ste geboortjaar van de Heilige Birgitta. Besloten werd daarom om in het feestjaar deze presentatie in Brussel te laten plaatsvinden. Deze tentoonstelling zou een reizende tentoonstelling worden, die na Brussel het eerst in Rosmalen zou worden gehouden..

Het Birgittijns dubbelconvent dat na 1434 op het Landgoed Coudewater werd gesticht, was de eerste abdij in de lage landen. Van daaruit zijn diverse andere kloosters gesticht. Op de fundamenten van het Middeleeuwse klooster, staat nu nog het monumentale hoofdgebouw van Coudewater.

De middenvleugel was verhuurd, maar de rechtervleugel stond al enige tijd leeg en zou bijzonder geschikt zijn voor deze tentoonstelling. Het verzoek aan de Raad van Bestuur GGZ Oost-Brabant werd gehonoreerd en we mochten onze tentoonstelling inrichten zonder dat daar een huurprijs voor in rekening werd gebracht. Een buitengewoon sympathieke medewerking, waarvoor wij zeer erkentelijk waren.

Dit werden de eerste voetstappen van de Heemkundekring Rosmalen op het Landgoed Coudewater. Een succesvolle tentoonstelling 700 jaar Birgitta op de historische plek.

Birgitta 1300-2000

**VAKLIEDEN
ACTIEF**

HET JAAR 2004

Na de tentoonstelling kregen we toestemming om een ruimte te blijven gebruiken als opslag voor onze vitrines en ander kwetsbaar materiaal.

De voorbereidingen in de klankbordgroep Sociaal Cultureel Centrum voor de geplande nieuwbouw vorderden. Onze zorgen om de beperkte ruimte in dit centrum werden steeds groter. Onze vereniging kon daar eigenlijk niet verder als hoofdlocatie.

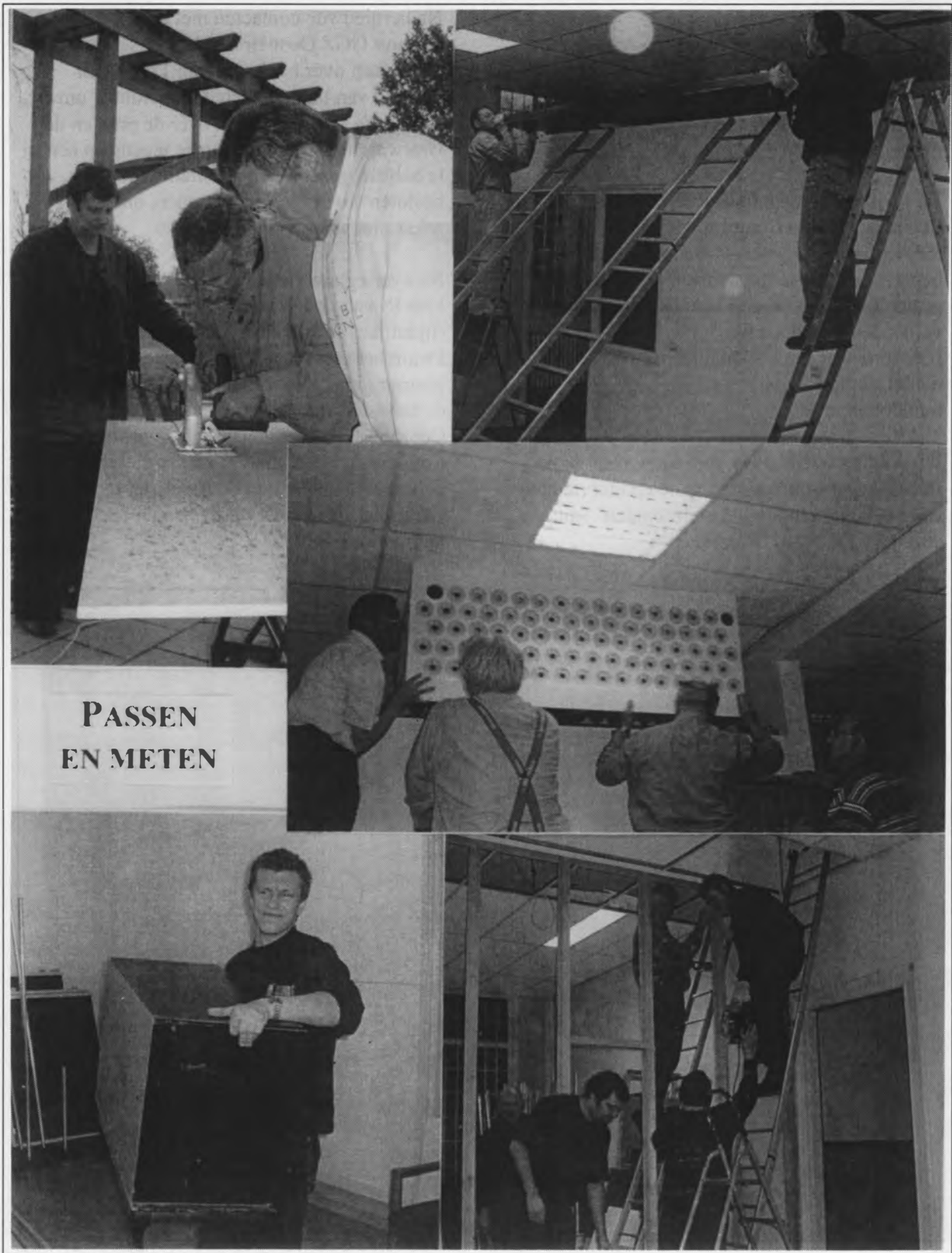
Een optie was om als dependance / raadpleegpunt / bibliotheek te gaan functioneren.

We werden steeds meer getrokken naar de nog steeds leegstaande panden in de rechtervleugel van het hoofdgebouw. We 'droomden' van deze plek als eigen 'heemhuis'.

Na hernieuwde contacten met de Raad van Bestuur GGZ Oost-Brabant, is er serieus gesproken over het huren van 125 m². Er bestond van beide zijden de bereidheid om positief te onderhandelen over de prijs en de voorwaarden. Na alle voor-en tegens op een rij te hebben gezet met het voltallige bestuur, besloten we deze trein te nemen, omdat die zeker niet weer zou langskomen.

Na overleg met de wethouder van Cultuur de heer R. van de Mortel en zijn ambtenaren over (tijdelijke) subsidiëring van deze huisvesting, kwam het verlossende woord. Het gemeentebestuur ging akkoord met de overheveling van de huursubsidie van het Sociaal Cultureel Centrum 'De Bron' naar de huisvesting op Coudewater. We konden verder met de onderhandelingen met de Raad van Bestuur GGZ Oost-Brabant over de aangeboden huurovereenkomst.

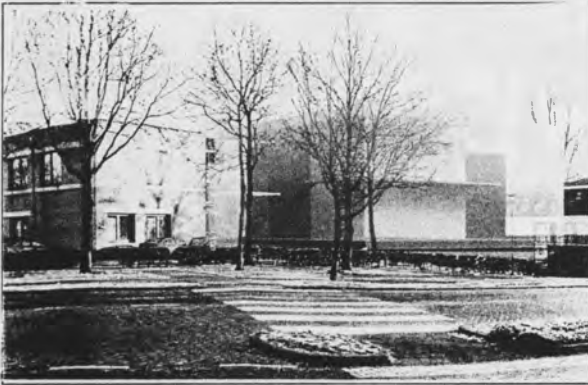

**PASSEN
EN METEN**

HET JAAR 2005

De gereserveerde ruimte in het nieuwe Sociaal Cultureel Centrum in de Hoff van Hollantlaan, zou met deze verhuizing een financieel probleem kunnen worden. Tweemaal subsidie voor huisvesting van de Heemkundekring leek ons niet reëel. Het zou erg mooi zijn als we onze aandacht zouden kunnen concentreren op één locatie.

Vervolgens hebben we een verzoek bij de gemeente 's-Hertogenbosch ingediend, om de subsidiëring voor het nieuwe heemhuis voor onbepaalde tijd toe te kennen. Wij zouden dan afstand doen van de voor ons gereserveerde ruimte in het nieuwe Sociaal Cultureel Centrum ten gunste van een andere organisatie in Rosmalen.

In januari kregen we toestemming van de Raad van Bestuur, om vooruitlopend op de definitieve huurovereenkomst, te starten met de werkzaamheden in de ruimten.

Het pand stond al jaren leeg en dat had duidelijk zijn sporen nagelaten.

Met een enthousiast team van verschillende bestuursleden en leden zijn we op 17 januari 2005 aan de slag gegaan. Bij dag, nacht en ontij hebben we gewerkt om er een mooi Heemhuis van te maken. Materialen werden door de leden kosteloos geleverd evenals het maken van leuke stoelbekleding en nieuwe gordijnen in de depotruimten.

Ook Rosmalense en 's Hertogenbossche ondernemers hebben ons daarbij buitengewoon geholpen met allerlei werkzaamheden zoals schilderen, vloer opknappen, raambekleding, sanitair, kranen, boiler, serviesgoed, pedaal-
emmers, archiefdozen, catering, bloemen en een mooie zilveren lepel met het *Maaslands Vierblad* en graving.

De Technische Dienst van GGZ Oost Brabant stond altijd klaar als er problemen waren waar we geen oplossing voor konden vinden

**ZONDAG
14 MEI
2005
OPENING
HEEMHUIS**

Per 1 april 2005 heb ik als voorzitter en de penningmeester namens het bestuur het definitieve huurcontract getekend. Een mijlpaal in het bestaan van de Heemkundekring Rosmalen.

De werkzaamheden, zoals gepland in het opgestelde draaiboek, verliepen zeer voorspoedig. We konden gaan denken aan de officiële opening.

Besloten werd, in overleg met de wethouder van o.a. Cultuur de heer R. van de Mortel, om op zaterdagmiddag 14 mei 2005 ons Heemhuis feestelijk te openen. De naam 'Heemhuis Mariënwater' werd gekozen door het bestuur, na voordracht door onze 2^e secretaris. Op de openingsdag heb ik als voorzitter van de Heemkundekring Rosmalen, de naam officieel bekend gemaakt.

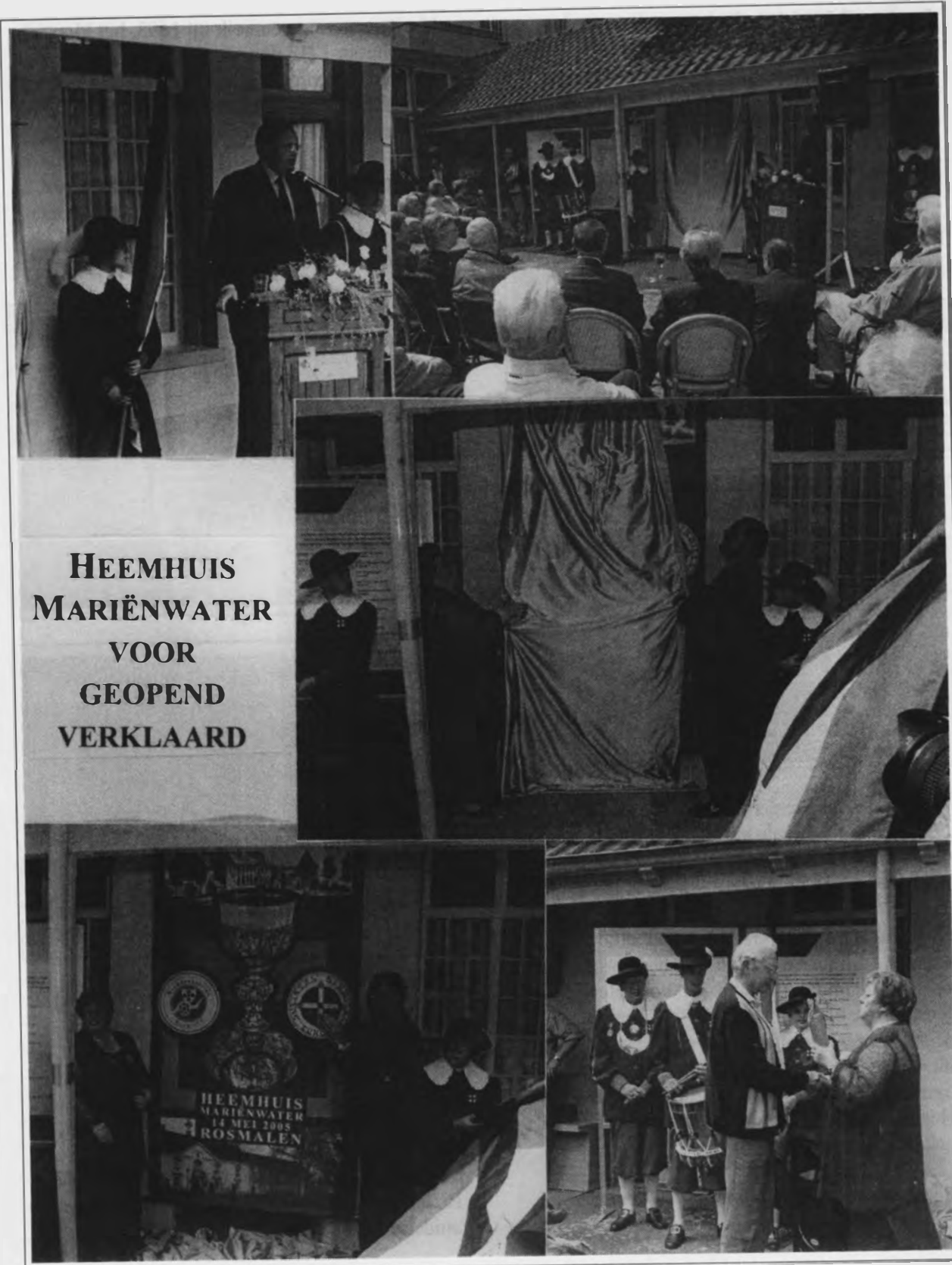
Een mooi ontworpen banier in de kleuren rood en wit, met afbeeldingen van het klooster

Mariënwater op een kelk uit 1693, het klooster zoals het in 1713 door de Birgittinessen is verlaten (tekening van Spilman uit ca 1750) en het huidige gebouw anno 2005 met onze ruimten in de rechtervleugel.

Samen met de naam *Heemhuis Mariënwater* en de datum waarop het in gebruik is genomen, vormt het een schitterend 'kunstwerk' met blijvende waarde.

De heer R. van de Mortel kwam met een heel mooi cadeau. De subsidiëring van een groot deel van de huurprijs wordt gecontinueerd, zolang we gebruik kunnen maken van deze huisvesting. Wij zijn het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch buitengewoon dankbaar voor deze toezegging. Hij stimuleerde ons om, naast de projecten die we al met de jongeren van het Rodenborch College doen, ook projecten met kinderen van de basisschool op te zetten.

**HEEMHUIS
MARIËNWATER
VOOR
GEOPEND
VERKLAARD**

TENSLOTTE

We verhuizen dus niet naar het nieuwe Multifunctioneel Sociaal Cultureel Centrum in de Hoff van Hollandlaan.

Na jaren van zoeken naar geschikte huisvesting, met perioden van hoop en wanhoop, zijn we als bestuur heel erg blij met deze huisvesting op een plek die bol staat van historische gebeurtenissen in Rosmalen..

In *Rosmalla* (Jaargang 13, Nummer 2, Juni 2003) heeft men uitvoerig kunnen lezen over de geschiedenis van het dubbelconvent der Birgittijnen en Birgittinessen en hetgeen daarmee in verband heeft gestaan en daar nog heden ten dage aan herinnert:

- ◆ De bekende stichtingslegende van Peter de Gorter en Milla de Kampen opgeschreven in diverse kronieken;
- ◆ De wereldberoemde werken van de Meester van Koudewater:
 - ◆ Het zilveren schildje van Broeder Geraerd toebehorend aan het Rosmalens Gilde St. Catharina St. Joris;
 - ◆ De bijzondere 17^e eeuwse kelk met de oudste afbeelding van de Abdij Mariënwater;
 - ◆ De over de gehele wereld verspreide werken uit het Rosmalens scriptorium;
 - ◆ Het kruisbeeld in de Lambertuskerk uit de tijd van de birgittijn pastoor Roosen;
 - ◆ Onze bijzondere relaties met Marienbaum, Hoboken en vooral Uden;
 - ◆ De bezoeken van beroemde personen uit het *Bourgondisch Habsburgse Huis* aan Rosmalen;
 - ◆ De bijzondere kapconstructie van het hoofdgebouw uit het begin van de 16^e eeuw;
 - ◆ De nog intact zijnde Middeleeuwse kelder die nog als schuilplaats diende tijdens de Tweede Wereldoorlog;
 - ◆ De nieuwe Rosmalense dorpsvlag met o.a. het symbool van het Birgittijns kruis.

**HEEMHUIS
MARIËNWATER
IN GEBRUIK**

Kortom, wij zijn trots op deze huisvesting op het Landgoed Coudewater. Een eerdere schampere opmerking over de *Heemkundekring Coudewater* i.p.v. Heemkundekring Rosmalen, hebben wij als compliment ervaren.

Samenvattend, het *Heemhuis Mariënwater* op het Landgoed Coudewater in Rosmalen is een plek waar iedereen welkom is. Als raadpleegpunt, ontmoetingsplek, themabijeenkomsten / lezingen, presentaties, werken en vergaderen.

De geschiedenis van de Heilige Birgitta en haar orde op dit landgoed, geeft de Heemkundekring de mogelijkheid haar gezichtsveld te verbreden van het dorp Rosmalen met zijn inwoners en alles wat daarmee samenhangt naar een internationale samenwerking. Deze combinatie is een gouden sleutel om Rosmalen breder op de kaart te zetten en ook de niet-geboren en -getogen

Rosmalense inwoners en jongeren te betrekken bij de geschiedenis van hun woonplaats.

Ons gewaardeerd heemkundekringlid de heer Harrie Coppens, een geboren en getogen Rosmalenaar, kan tevreden zijn. Hij had nog wel eens zijn twijfels over de verwezenlijking van een eigen heemhuis. Nadat we hem zeiden er hard aan te werken, sprak hij de gevleugelde woorden: 'Wat ik niet zie, is er niet'! Geen speld tussen te krijgen, maar gelukkig kan hij nu met eigen ogen ons mooie heemhuis zien.

We gaan de toekomst met vertrouwen tegemoet.

**BEWAAK HET VERLEDEN EN
BOUW AAN DE TOEKOMST**

*Dorry Derhaag-Doomernik
Voorzitter*

KRIEN EN JOHAN VAN HIRTUM OP HET WEB

<http://members.home.nl/hirtum/homepage.htm>
en
<http://members.home.nl/jvhirtum>

Krien was als eerste van de gebroeders Van Hirtum op het World Wide Web bereikbaar en wel sinds 22 oktober 2004. Zijn tweelingbroer Johan volgde op 18 maart 2005.

Beide sites zijn de moeite van het raadplegen meer dan waard en omdat ze ook meer dan een normale aandacht aan ons eigen dorp besteden willen we in deze uitgave van ons cultuur-historisch kwartaalblad daar nu extra naar verwijzen.

*Han en Krien in 1962
(uit het web-familie-album van Krien van Hirtum)*

Op dit moment (begin mei 2005) behoren de door Johan gemaakte natuurfoto's tot het mooiste onderdeel van zijn site. Prachtige plaatjes van Coudewater, het Wijkpark Johan van Vladeracken, de Wamberg, de Overlaet, de Wetering, foto's van Rosmalense momenten en monumenten in de sneeuw. Stuk voor stuk verraden zij het vakmanschap van John. Op zijn site bevindt zich ook een bijzondere link naar <http://www.ros-kabelkrant.nl>, waardoor ik al terugbladerend naar 15 mei 2005 via de rubriek 'Oog op Rosmalen' nog eens naar de foto's bij het artikel 'Heemhuis Mariënwater' kan kijken.

De site van Krien is vooralsnog uitvoeriger dan die van zijn tweelingbroer. Persoonlijk jammer vind ik het, dat Krien het vervallen Rosmalens wapen gebruikt, waar we met eerherstel sinds 18 maart 1999 toch weer het meer dan 650 jaar oude Rosmalense zegelwapen/dorpswapen mogen voeren. Johan daarentegen maakt wel gebruik van de op 22 augustus 2000 officieel in gebruik gestelde Rosmalense dorpsvlag.

Voor zijn *panoramafoto* van Rosmalen-dorp (een samenvoeging van 12 negatiefjes uit 1960, gemaakt vanaf de 'molen van Duffhues' door Bart van Nuland) heeft Krien inmiddels al vele complimenten ontvangen.

Bijzonder fraai is tenslotte de rubriek *Fotopuzzeltocht door 't dorp* waarbij Krien steeds een oude foto naast een nieuwe foto stelt, zoals dat ook door Ad v.d. Donk m.m.v. van ons lid Henk de Werd op donderdagen in het Brabants Dagblad (rubriek 'Het aanzicht') gebeurt.

Zowel de site van Krien als die van Johan zullen we zeker regelmatig blijven raadplegen.

Martien Veekens

Kwartierstaat van bekende Rosmalenaren - 20

<p>16. Henrikus van Hirtum</p> <p>* Empel, 10-07-1808 + Empel, 15-01-1849 zoon van Joannis v Hirtum / Antonia vd Heuvel</p> <p>x 's-H.bosch, 05-05-1838</p>	<p>18. Johannes van Baren</p> <p>* Empel, 23-12-1801 + Alem c.a., 10-04-1842 zoon van Cornelus van Baren / Cornelia van Boxtel</p> <p>x Empel, 25-09-1825</p>	<p>20. Adrianus v Grinsven</p> <p>* St.-M.gestel, 23-09-1806 + Culemborg, 24-05-1856 zoon van Adrianus A. v Grinsven / Anna Clara Coppens</p> <p>x Lith, 04-08-1833</p>	<p>22. Cornelis Eijsvogels</p> <p>* Oss, 20-01-1810 + Maren ?, na 1870 zoon van Theodorus J. Eijsvogels / Elisabeth van Amstel</p> <p>x Alem c.a., 31-01-1837</p>	<p>24. Hendrikus de Laat</p> <p>* Rosmalen, 13-06-1792 + 's-H.bosch, 20-02-1855 zoon van Godefridus de Laat / Hendrina Boogaarts</p> <p>x Rosmalen, 27-04-1823</p>	<p>26. Joost van Nuland</p> <p>* Nuland, 13-01-1796 + Rosmalen, 27-05-1847 zoon van Ermert van Nuland / Hendrika Ruist</p> <p>x Heeswijk, 28-04-1820</p>	<p>28. Johannes v.d. Berg</p> <p>* Rosmalen, 24-08-1813 + Rosmalen, 15-10-1886 zoon van Franciscus van Gulick / Petronella van Boxtel</p> <p>x Rosmalen, 23-05-1841</p>	<p>30. Gijsbertus v Baardwijk</p> <p>* Vlijmen, 06-04-1822 + Vlijmen, 21-12-1883 zoon van Antonie v Baardwijk / Elisabeth Vervoort</p> <p>x Vlijmen, 25-06-1847</p>
<p>17. Anne Maria v Santvoort</p> <p>* 's-H.bosch, 16-02-1813 + Empel, 20-11-1888 dochter van Martin v Santvoort / M. Catharina Pels</p>	<p>19. Francijn Laheij</p> <p>* Maren, 03-08-1797 + Alem c.a., 11-11-1890 dochter van Joannes Laheij / Maria van Akphen</p>	<p>21. Cornelia van Buren</p> <p>* Schiedam, 06-10-1814 + Culemborg, 29-01-1848 dochter van Gerardus van Buren / Alegonda Ravaal</p>	<p>23. Johanna van Engelen</p> <p>* Alem c.a., 31-08-1804 + Maren ?, na 1870 dochter van Leonardus van Engelen / Dingena de Werdt</p>	<p>25. Gertruida v.d. Ven</p> <p>* Rosmalen, 05-02-1799 + Rosmalen, 30-12-1873 dochter van Peter van der Ven / Johanna Strik Engelen</p>	<p>27. Hendrika Verhoeven</p> <p>* Berlicum, 29-09-1800 + Rosmalen, 30-07-1877 dochter van Wilhelmus Verhoeven / Lammerdien Verhagen</p>	<p>29. Catharina Kerkhof</p> <p>* Nuland, 01-11-1805 + Rosmalen, 06-01-1849 dochter van Wilhelmus Kerkhof / Lucia J. M. Driessen</p>	<p>31. Norberta Klomp</p> <p>* Vlijmen, 14-01-1826 + Vlijmen, 22-04-1890 dochter van Cornelis Klomp / Antonia Verschuren</p>
<p>8. Jan van Hirtum</p> <p>* Empel, 06-02-1839 + Alem c.a., 13-11-1930</p> <p>x Alem c.a.</p>	<p>9. Maria van Baren</p> <p>* Maren, 09-03-1839 + , 1903 / 1930</p> <p>26-09-1863</p>	<p>10. Adrianus G. v Griensven</p> <p>* Culemborg, 16-07-1835 + Besoijen, 03-05-1879</p> <p>x Alem c.a.</p>	<p>11. Elisabeth Eijsvogels</p> <p>* Maren, 13-05-1847 + 's-H.bosch, 24-02-1907</p> <p>24-03-1870</p>	<p>12. Petrus de Laat</p> <p>* Rosmalen, 30-10-1827 + Rosmalen, 25-07-1908</p> <p>x Rosmalen</p>	<p>13. Geertrui van Nuland</p> <p>* Rosmalen, 17-02-1836 + Rosmalen, 19-01-1892</p> <p>05-02-1863</p>	<p>14. Antonie v.d. Berg</p> <p>* Rosmalen, 20-09-1843 + Rosmalen, 30-10-1928</p> <p>x Vlijmen</p>	<p>15. Elisabeth v Baardwijk</p> <p>* Vlijmen, 14-01-1849 + Rosmalen, 27-09-1922</p> <p>23-05-1873</p>
<p>4. Petrus van Hirtum</p> <p>* Alem, 25 juli 1875 + 's-H.bosch, 30 oktober 1956</p> <p>x Alem c.a.</p>		<p>5. Joh. Elis. v Griensven</p> <p>* Breda, 8 oktober 1876 + Rosmalen, 16 januari 1961</p> <p>26 november 1903 (akte 10)</p>		<p>6. Antonius de Laat</p> <p>* Rosmalen, 15 juli 1876 + Rosmalen, 24 juli 1932</p> <p>x Rosmalen</p>		<p>7. Maria Norb. vd Berg</p> <p>* Rosmalen, 8 september 1878 + , na juli 1932</p> <p>13 mei 1904 (akte 6)</p>	
<p>2. Petrus Johannes van Hirtum</p> <p>* Alem, 19 juli 1912 + Rosmalen, 13 augustus 1989</p> <p>x Nuland</p>				<p>3. Geertruda de Laat</p> <p>* Rosmalen, 10 april 1910 + Rosmalen, 26 november 1997</p> <p>24 augustus 1939 (akte 27)</p>			
<p>Johan en Krien van Hirtum, * Rosmalen, G 72, 9 mei 1942</p>							

Yvonne Veekens van der Heijden / Martien Veekens / WOGH / februari 2004

PIET VAN HIRTUM

Piet van Hirtum werd geboren te Alem op 19 juli 1912. Hij overleed te Rosmalen op 13 augustus 1989. Hij huwde op 24 augustus 1939 te Nuland met Truus de Laat, geboren te Rosmalen op 10 april 1910 en overleden te Rosmalen op 26 november 1997.

Truus was vele jaren baakster in Rosmalen en assisteerde m.n. dokter Koppens en dokter Hanegraaff bij bevallingen. Ook na haar huwelijk bleef ze nog een tijdje als zodanig actief. Nadat de nieuwe wereldburger geboren was kwam ze dagelijks nog gedurende 9 dagen "even" aan huis om moeder en kind te verzorgen. Ze verdiende destijds f 0, 50 per dag. Voor al dat werk keerde ze dus na 9 dagen met f 4, 50 huiswaarts. Onvoorstelbaar anno 2005!

*Piet van Hirtum, gemeentehode van Rosmalen.
Uit: Het Stadshlad, donderdag 25 juni 1970.*

Uit het huwelijk van Piet en Truus werden maar liefst 11 kinderen geboren:

1. Toon van Hirtum.
Hij huwde met Jacqueline Schippers.
2. Piet van Hirtum.
Hij huwde met Nellie Aarts.
3. Quirien van Hirtum.
Hij huwde met Marijke Sluijter.
4. Johan van Hirtum,
tweelingbroer van Quirien.
Hij huwde met Jacqueline Vos.
5. Ad van Hirtum.
Hij huwde met Rieki v.d. Zandt (†).
6. Ria van Hirtum.
Zij huwde met Lambert Voets
7. Lies van Hirtum.
Zij overleed 19 februari 2005.
Zij huwde met Chris Schippers.
8. Bert van Hirtum.
Hij huwde met Martha van Grinsven.
9. Nellie van Hirtum.
Zij huwde met Jan Kieboom.
10. Truus van Hirtum.
Zij huwde met Theo Burgs.
11. Jan van Hirtum.
Hij huwde met Ank van Straten.

Piet van Hirtum was in de eerste jaren van zijn huwelijk werkzaam als boswachter op Coudewater. In 1945 kwam hij in dienst van de gemeente Rosmalen. In 1970 vierde hij zijn zilveren jubileum. In een interview zegt Piet: "Toen ik in 1945 in dienst kwam, dat was onder burgemeester jhr. von Heijden, telde Rosmalen zo'n 6000 inwoners en had ik veel meer in de buitendienst te werken dan thans. Ik was controleur in algemene dienst, huurincasseerder en deurwaarder van de plaatselijke belastingen." Door de groei van Rosmalen werd het werk van Piet van Hirtum omvangrijker en kwamen zijn activiteiten steeds meer op de interne dienst te liggen. De bezoekers van het gemeentehuis werden door

hem vriendelijk ontvangen, vaak met een kopje koffie. Piet leerde al doende omgaan met mensen. Hij straalde rust uit, was een toegewijd mens, zeer behulpzaam en een populair en gezien mens. Die eigenschappen kwamen hem uitstekend van pas. Als bode wist hij bezoekers op hun gemak te stellen en heet gebakerde figuren te kalmeren, tot volle tevredenheid van burgemeester en wethouders.

Piet van Hirtum werkte maar liefst onder vier burgemeesters: Von Heijden, Mazairac, Molenaar en Burgers. Al doende groeide hij uit tot een modelbode, die mede het gezicht van de gemeente Rosmalen bepaalde. Hij werd daarom ook wel eens "het visitekaartje van de gemeente Rosmalen" genoemd. Na 25 jaar was hij niet meer weg te denken uit het gemeentehuis en de gemeenschap Rosmalen.

Piet van Hirtum bleef tot 1976 als bode actief. Tegelijk was hij vele jaren een zeer gewaardeerd lid van het Rosmalense gilde St. Catharina – St. Joris. In 1956 stond hij mede aan de basis van de oprichting van de Rosmalense Vrijwillige Brandweer. Jarenlang was hij het meldpunt voor branden. In 1981 nam hij afscheid van "zijn brandweer" en werd hij benoemd tot erelid. Piet van Hirtum nam ook het initiatief tot oprichting van de Kring voor Conciërges en Bodem Noord-Brabant. Tot aan zijn overlijden bleef hij lid van de kring, waarvan hij vele jaren bestuurslid was.

Piet van Hirtum werd op 19 juli 1989, kort voor zijn overlijden, voor zijn inzet beloond met een koninklijke onderscheiding. Burgemeester Don Burgers speldde hem toen de zilveren eremedaille verbonden aan de Orde van Oranje Nassau op.

Henk de Werd

¹ Geraadpleegde bronnen:
Collectie "Rosmalense Mensen",
archief Henk de Werd:
1. Stadsblad 25 juni 1970.
2. Brabants Dagblad 2 juli 1970
3. Brabants Dagblad 20 juli 1989

HENK BEIJERS

Voor de 4^e keer kunnen wij in in onze *Rosmalla* een aantal regesten opnemen van akten betreffende Rosmalen, welke door Henk Beijers bij het transcriberen van de in Brussel aanwezige archieven zijn vervaardigd.

Henk Beijers werd in 1938 te Tilburg geboren. Na als onderwijzer op diverse standplaatsen te hebben gewerkt, werd hij in 1972 benoemd tot directeur van Basisschool 'De Beemd' te Schijndel, waar hij tot aan zijn FPU-gerechtigde leeftijd werkzaam bleef.

Beginjaren '70 raakte hij in de ban van historisch onderzoek, met als voorkeur en specialisatie Nederlandstalig archiefmateriaal van vóór 1500 en het onderzoek naar oude veldnamen in cijnskringdorpen. Toegewijd en accuraat werkt hij momenteel o.a. aan de ontsluiting van de Middeleeuwse schoutsrekeningen van de vier Meierijse kwartieren (1368-1638), waaronder ons Maasland. Daartoe fietst Henk bijna dagelijks vanuit zijn woonplaats Vught naar het Brabants Historisch Informatie Centrum (voormalig Rijksarchief).

Via deze weg zeggen wij de amateur-historicus en publicist graag dank voor zijn bijdragen aan de Rosmalense cultuurhistorie.

Martien Veekens

4. Brabants Dagblad 15 augustus 1989
5. Weekblad "De Molen" 4 december 1991
6. Driek van Grette:
Weekblad "De Molen" 14 januari 1998.

GELEZEN IN BRUSSELSE ARCHIEVEN - 4

Op het Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch bevinden zich vele microfiches van archiefbestanden die destijds op het Algemeen Rijksarchief te Brussel zijn verfilmd. Op de inhoud van de akten die op deze microfiches staan zijn in het verleden nooit indexen gemaakt, zodat ze ook nauwelijks geraadpleegd werden. Tijdens mijn archiefbezoeken heb ik de taak op me genomen persoonsnamen- en plaatsnamenindexen te maken van alle akten die betrekking hebben op Noord Brabant. Daarmee zijn van veel Brabantse plaatsen weer nieuwe historische details aan het licht gekomen, ook al zijn ze niet allemaal van groot belang.

Nu de indexen en globale tekstedities op mijn website te raadplegen zijn, zullen velen die zich expliciet richten op de historie van de eigen woonplaats er blij mee zijn dat juist die Brusselse archieven nader toegankelijk zijn gemaakt.

Bewerkt zijn de inventarisnummers 525-673 bestaande uit bijna 150 zgn. vonnisboeken uit de 15^e en 16^e eeuw.

Voor Rosmalen heeft deze archiefbron de onderstaande details opgeleverd, waarbij de authentieke tekst in verhaalvorm is omgewerkt, terwijl de namen in de originele schrijfwijze worden weergegeven. Soms wordt volstaan met een algemene omschrijving van de akte. Men kan aan de hand van deze beschrijvingen de originele akten wat gemakkelijker raadplegen.

6 februari 1448

Willem van Langelaer voert een proces tegen Jan de Roever van de[n] Egelmere betreffende goederen gelegen onder Rosmalen. Het zijn leengoederen, maar Jan de Roever beweert als verwerende partij, dat het gaat om cijnsgoederen, die zijn voorvaderen reeds lange tijd in bezit hebben.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.526 fiche 3 folio 96]

6 november 1458

Dit betreft een perkamenten charter waarin men aangeeft dat er een meningsverschil is gerezen tussen enerzijds een of ander kapittel, mogelijk het Sint Janskapittel te 's-Hertogenbosch en Marten Monix. Inzet van het geschil is de heffing van de tienden of het tiendrecht op percelen gelegen onder de parochie Rosmalen. Monix is van mening dat dit recht een leen is, terwijl het kapittel het tegenovergestelde beweert. De partijen hadden reeds in de zomer over deze kwestie willen vergaderen, maar op verzoek van Marten Monix is het overleg uitgesteld tot de feestdag van Sint Catharina.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.528 fiche 5 folio 175]

14 juli 1537

Heer Jan van den Wyngaerde ridder verklaart hoe dat hem, als man en momboir van zijn huisvrouw, twee molens toebehoren te weten een watermolen genaamd 'den Engelantsche molen' gelegen onder Berlicum en nog een windmolen onder Rosmalen. De ingezetenen van Berlicum moeten daar hun koren laten malen, waartegen de Heer van Zevenbergen als tijdelijk Heer van Berlicum bezwaar aantekent. opm: het is een behoorlijk lange akte waarbij twee pagina's met een bewogen camera zijn verfilmd en daardoor moeilijk leesbaar.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.583 fiche 2 folio 52 verso vonnisnr.24]

10 september 1538

Verklaring dat er een geschil is gerezen tussen de abdis en het convent van Marienwater buiten de stad 's-Hertogenbosch en een zekere Peeter van den Eijnde, waarvan hier de vervolprocedure wordt gememoreerd.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.584 fiche 2 folio 57 vonnisnr.48]

4 oktober 1539

Het betreft hier hetzelfde geschil en een vervolgprocedure, alleen geeft deze akte aan met wie van den Eijnde was gehuwd nl. Alyt van den Nuwenhuys de dochter van Marie van den Eijnde.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.585 fiche 10 folio 460 vomnisnr.229]

13 juli 1553

De heer en broeder Adam van Stercxsel is pater van het Sint Geertruijklooster te 's-Hertogenbosch en de heer en broeder Janne Swiers is pater van het klooster van Sint Annenborch te Rosmalen. Beide geestelijken zijn op dat moment executeurs testamentair van heer Wouter Adriaenssoen van Stercxssel en procederen tegen Goerden van der Straten, Ruthen Ruyters en Lenaerden Janssoen.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.603 fiche 3 folio 130]

16 maart 1557

De heer Lenaert Roefs priester heeft een proces gevoerd betreffende het bezit van het rectorchap gefundeerd in de kapel van Heeze, vallende onder de parochie Rosmalen. Die plaats is immer vacant geraakt na het overlijden van de heer Peeter Willemssoen van Gheffen.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.610 fiche 1 folio 2 verso]

11 januari 1558

De heer Peeter Verbeeck is priester van het Luiks bisdom. Hij pretendeert de kapelanie van Onze Lieve vrouw, Sint Jan Evangelist en Sint Anthonis te Heeze onder de parochie Roosendaal [vermoedelijk is dit een verschrijving geweest en gaat het om de kapel te Rosmalen]. Deze akte wordt nog eens herhaald op een ander microfiche en daar staat duidelijk Rosmalen.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.612 fiche 212 verso vomnisnr.165 en inv.nr.614 fiche 3 folio 102]

22 maart 1558

De abdis en conventualen van het convent van Coudewater of Sint Annenborch te Rosmalen bij 's-Hertogenbosch leggen een verklaring af over het brouwen van hun bier. Ze maken duidelijk dat ze vanwege de armoede in het convent slechts gewend waren om zgn. 'cleijn bier te brouwen onder de negen mijten de pot'. Meer was dat bier niet waard. Een mijt is een sinds de 14^e eeuw geslagen munt en is de kleinste van de Vlaamse munten. Na 1467 werden de mijten niet meer geslagen maar als betalingsmiddel hebben ze nog lang daarna dienst gedaan. Men rekende destijds voor 1 stuiver 2 groten, die samen 48 mijten waard waren.

De zusters van Coudewater hebben echter ook enige jaren bier laten brouwen ter waarde van meer dan negen mijten de pot en brouwden in totaal zeven tonnen. In het jaar 1555 hebben ze dat niet gedaan vanwege de grote schade die ze toen hebben geleden van het hoog water in hun weiden en de gevolgen daarvan voor hun vee. Ook in dat jaar hebben ze 'klein bier' gebrouwen beneden de negen mijten. De pachters op de imposten van bier kwamen ook te Rosmalen de brouwerijen 'visiteren'. In geval van onrechtmatigheden traden deurwaarders op. Genoemd worden o.a. Joes Henricxsoen, Goyaert Strick en de deurwaarders Peeter Appelman, Nicolassen Gielis en Willem Sarens.

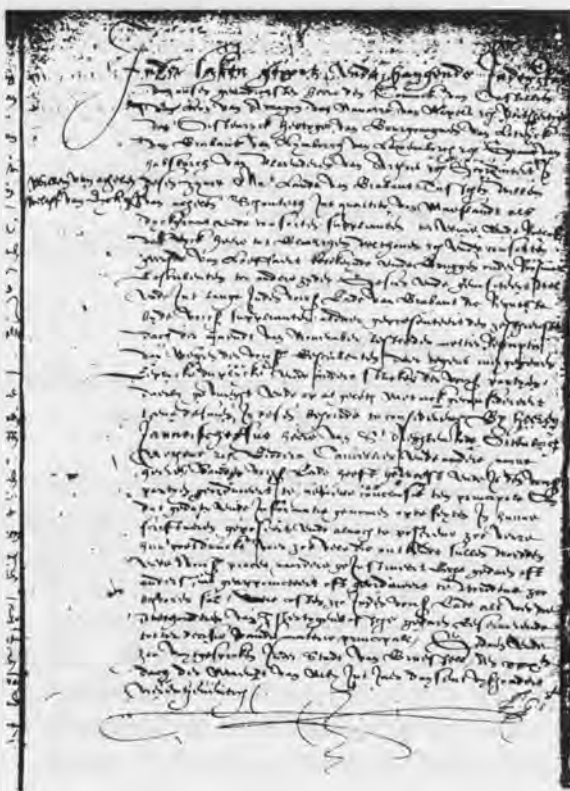
[bron: RANB 1107 – inv.nr.612 fiche 6 folio 233-237 verso vomnisnr.199]

12 februari 1563

Frans Mans als man en momboir van Juffrouw Marie Cornelis Wouters en Jenneken Anthonisdr. zijn naaste vrienden en erfgenamen van wijlen broeder Peeter Jans Merceliszone, priester, geprofest bij de fraters binnen de stad 's-Hertogenbosch. In 1520 is er een edict van Zijne Majesteit gepubliceerd te Maastricht, waarin het verboden werd om erfgoederen, cijnzen, eigen goederen, renten of andere onroerende goederen van kloosters, kerken, conventen, colleges, godshuizen of particuliere geestelijke personen 'in dooder

hant' te verkopen of te transporteren. Nu had genoemde broeder Peter destijds voor de Bossche schepenen Eijnhouts en Jannen van Liebergen op 5 mei 1561 verschillende gronden, erven en erfpachten getransporteerd aan het convent van het huis van Sint Andries apostel. Ook met alle rechten van dien, zoals in de schepenbrieven was vermeld, wat strijdig zou zijn met de artikelen uit de bekende ordonnantie van de Blijde Inkomst. Het zou hier gaan om erfgoederen en erfpachten onder verschillende banken en jurisdicties zoals een huis en hof onder 's-Hertogenbosch, enige goederen onder de parochie Rosmalen, enige onder Gestel en enige onder de parochie Erp. Er was een bedrag mee gemoeid van 1290 rijns-guldens. Het klooster van Sint Andries is beter bekend als het convent van de Zusters van Orthen. In de akte worden twee zusters van dat klooster genoemd nl. zuster Aleijdt Maes als moeder overste en zuster Beel Otten als procuratesse of econoom.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.627 fiche 1 folio 37 vomnisnr.15]

12 januari 1564

Marcelis Hermanssoen van Bergen is een inwoner van de stad 's-Hertogenbosch. Die legt een verklaring af dat hij onlangs te weten is gekomen, dat de abdis en andere conventualen van het convent Marienwater enige erfgoederen bezet hielden, die vroeger hadden toebehoord aan zijn grootmoeder en nu aan hem. Het betrof een geldbedrag van 12 pond Bosch geld uit een perceel achter de Minderbroeders, eenzelfde bedrag te betalen aan Henrick Loyen, 26 pond Bosch geld uit een erfgoed in de Vughterstraat, 10 pond uit een pand in de Orthenstraat, nog vier morgen land op de Oude Dieze, twee morgen land buiten de Koepoort, een morgen land in de Vliet, een mud rogge uit goederen onder Teeffelen. Het convent zou hierop rechten claimen sinds 1509. Hierover ontstaat de nodige discussie. De ouders van Marcelis waren inmiddels al resp. 35 en 40 jaren overleden en de administratie van die goederen is destijds door zijn momboirs gevoerd, toen Marcelis nog maar 10 of 11 jaar oud was. Dit alles was hem verteld door een zekere Jaspas van Eyck en men vond, dat het convent geen rechtvaardige titels had om deze goederen in bezit te houden. Men verzoekt daarom het convent er alsnog afstand van te doen.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.629 fiche 4 folio 159 vomnisnr.51]

29 mei 1574

Willem van Achelen is kwartierschout van Maasland en tevens dijkgraaf. Hij voert een proces tegen Roeloff van Eyck de heer van Blaerthem en de geërfden van Looffaert, Kerckeynde en Bruggen onder Rosmalen, waarvan hier de vervolprocedure wordt aangegeven.

[bron: RANB 1107 – inv.nr.649 fiche 2 folio 30]²

Henk Beijers uit Vught

² M.V.: Zie de fotokopie die hiernaast is afgedrukt

HET WEER EN ZIJN PROFETEN

Weer is voor de meeste mensen een dankbaar onderwerp van gesprek in onze contreien waar het weer dikwijls veranderlijk en onstabiel is. Alleen als we te maken hebben met een vrij vast stromingspatroon van de lucht in hogere luchtlagen dat enige tijd aanhoudt kun je een stabielere periode, die gunstig dan wel ongunstig kan uitpakken, verwachten. 'Weersverwachting' (zoals die via de media tot ons komt) is een betere benaming voor 'weerbericht', omdat in verwachting al een zekere onzekerheid schuilt. 'Weerbericht' straalt die zekerheid wel uit. Weer nu is de toestand van de atmosfeer op een bepaalde plaats en een bepaald ogenblik. "Niets", zegt men weleens: "is zo veranderlijk als het weer". En je hebt het niet in de hand. *Het weer en de praot van de minse kunde nie teegehaauwe.*

Dat wij een zeeklimaat hebben en de zee ons behoedt voor extreme temperaturen, zowel in de zomer als in de winter, moge genoegzaam bekend zijn, maar is, zij het op langere termijn, ook aan veranderingen onderhevig, zoals we de laatste tijd nogal eens horen vertellen. Het is moeilijk te geloven dat Nederland ooit een tropisch klimaat heeft gekend en in een veel latere periode ijstijden en dat ons land ten Noorden van de lijn Haarlem, Utrecht, Nijmegen eens bedekt was met landijs, wat je niet hoeft te geloven, want ze kunnen het aantonen en bewijzen.

In mijn jeugdjaren, wij hadden krant noch radio, wist mijn vader aan de hand van zijn waarnemingen en zijn ervaring op dit gebied, het weer op korte termijn en dikwijls ook op langere termijn, aardig te voorspellen. Want dat weer bepaalde dikwijls welke werkzaamheden die dag verricht konden worden op een boerderij. Ik kan me nog

herinneren dat hij op een morgen al kijkend naar de lucht zei: "'n Mooi strakke lucht en de wënd is umhoog." Ik keek naar de rookwolken die de schoorsteen verlieten, maar die gingen helemaal niet omhoog, maar dreven weg in Westelijke richting door de Oostelijke wind. Wind vanuit het Oosten, dan heette dat dus omhoog en wat ik toen ook leerde, kwam de wind uit Westelijke richting dan was "*de wënd umblig*".

Langzaam maar zeker door steeds maar naar de bewolking te kijken, hoe hoog ze waren, hoe snel ze bewogen, waren ze donker en aaneengesloten of lichter en loshangend, was er wel of geen neerslag en in welke vorm en hoe warm of hoe koud het was, was ik steeds meer in staat een weersverwachting op korte termijn op te stellen, die de werkelijkheid soms dicht benaderde. Ik kan me nog herinneren dat op een vrij zonnige morgen mijn buurvrouw vroeg of het zou gaan regenen, want ze wou even naar de stad. "Dat kan ik hier niet zien", zei ik: "want ik heb hier geen uitzicht. Ik kan alleen maar de lucht recht boven mij bekijken en die zegt mij niet veel. Ik loop even naar de spoorlijn, dan kan ik zien hoe de lucht in Westelijke richting er uitziet."

Als je de polder in ging werd het uitzicht niet belemmerd en kon je de zon volgen tot ze onderging. Werd ze op het laatste stukje niet gehinderd door een wolkenmassa (wij noemden dat een *bank*) en kon je ze a.h.w. in de zee zien zakken en dan beloofde het veelal een mooie te gaan worden. Zo wel, dan mocht je de volgende dag wel regen verwachten.

Bij avondrood sprak men van mooi weer aan boord. En als bij het krieken van de dag de hemel rood kleurde, beloofde dat minder goed

weer en men sprak dan ook van: “Morgenrood, water in de sloot”.

In Brabant wordt heel veel geluisterd naar Johan Verschuren. Zijn weersverwachting berust voor een groot deel op wat hij waarneemt in de natuur, het gedrag van dieren, de kleur van de lucht of het geluid van de vogels. Natuurlijk heeft hij ook volop belangstelling voor wat de weerman iedere dag te vertellen heeft. De mannen en vrouwen van het KNMI, onze huidige weersvoorspellers, zullen eveneens studie maken van de wolken, maar zelfs met de hulp van computers en satellieten is het voor hen nog zeer moeilijk het juiste weer te voorspellen. Immers een kleine afwijking in de windrichting en luchtdrukverschillen kunnen op grote afstand en voor een klein land als Nederland leiden tot een heel ander weer dan voorspeld.

Ook Verschuren is niet onfeilbaar, maar is zeker van grote waarde en zijn weerbericht is gebaseerd op waarnemingen van allerlei weersverschijnselen en het gedrag van dieren. Ook bedient hij zich van bestaande weerrijmpjes en zijn ook de heiligendagen een bron waaruit hij put.

Bekend is ook dat met name patiënten die aan een bepaalde ziekte lijden weergevoelig zijn en doordat de klachten toenemen voelen dat er weersverandering op komst is.

Een paar voorbeelden van het gedrag van dieren en het daarom te verwachten weer:

- Kraait de haan bij avond of bij nacht, dan wordt er ander weer verwacht,
- Es d`n haon in d`n dag krèyt, de wènd dik drèyt.
- Es de koei in de wei bietse, dan krèdde onweer. (Vrij hard rond lopen met de staart omhoog)
- Es de koei mi d`r kont nor de regen gaon staon, blééf `t lang regenen.

- Zwaluwen hoog in de lucht, dagenlang geen regen (Insecten ook hoog, vandaar)
- Zwaluwen laag, water in je kraag
- Es de kat mi d`r gat nor `t vuur gù zitte, krèdde sneuw.
- Danst een lammetje in maart, dan pakt april `m bij zijn staart
- Es de henne nor binne gaon esset regent, regent `t mar eefkes. Blééve ze buite.....
- Krèyt d`n haon oit saoves, dan is oew lot, mèrrege mot (= *mist*) of d`n haon kepot.
Mist is de moeder van alle weer. (Uit mist kan alle weer voortkomen)

Maar ook aan andere verschijnselen werd het te verwachten weer gekoppeld, zoals:

- Donder op sneuw, neege weeke winter.
- Zaterdag na vijven, zo zal `t zondags blijven.
- Bleke maan kondigt regen aan.
- Kringen om de zon, regen in de ton.
- Es de kouse van `t vrouwvolk zakke, dan krèdde reegen.
- Krimpene winden en uitgaande vrouwen, moete nie vertrouwen.
Krimpene wind loopt door het Noorden naar het Westen. Ruimende wind loopt door het Westen naar het Noorden.
- Bij nieuwe maan mooi weer, dan bléévet zo.
- Een kring om de maan zal in water en wind vergaan: een kring om de zon brengt water in de ton.
- Een maandagse maan (nieuwe maan) is een zeikmaan.
-`t Is `n zeikmaan.
Als de maan schuilgaat achter mist of dunne wolken, kun je een kring om de maan zien, hetgeen een voorteken van regen is.
- Met afgaande (afnemende) maan koren zaaien, anders schiet `t deur.
Opgaande maan= wassende maan.
Wassen is groeien
- Kruipt de zon in een nest, dan regent het `s anderendaags z`n best.

- Gezegd als de zon in een wolkenband
(bank) ondergaat.
- De zon gù schòn gewasse nor bed.
Geen regen.
 - Es 't reegent en de zon schènt is 't kermis in de hel.
 - IJzel on d'n tak is koren in de zak.
Het is bekend dat koren beter groeit na een strenge winter en wel omdat vorst de structuur van de grond verbetert.
 - Noordewènd is 'ne bessem in de lucht.
Met noordenwind regent 't niet vaak.

De nu volgende uitdrukkingen hebben betrekking op te verwachten regen:

- Ik vuul 't on mèn knoken.
- M 'n eksteroog stikt.
- De muggen dansen in de zon.
- De mesthoop stinkt.
- De haor van d'n hond stinken.
- 't Höske (WC) stinkt.
- 't Zout wordt nat.
- De rook slù nor beneeje.
- 't Ree:gent bleuskes op de plasse.
- De zon stikt, de donderbeesjes zèn actief. (Onweer)
- Es 'n haaummauw (wervelwind) van Den Bosch kumt, gùttie in d'n Bels wotter haole.

Naast algemene weerspreuken zijn er ook die op naam staan van dagheiligen.

Er zijn 365 heiligendagen en wel duizenden weerspreuken, zoals vermeld in *365 Heiligendagen*, een prachtig boekwerk van Kees van Kemenade en Paul Spapens³, waaruit ik rijkelijk geput heb. Niet alle dagheiligen zijn weerheiligen en sommigen werden a.h.w. bedolven onder weerspreuken. Van elke maand zal ik van beide een of meer voorbeelden geven.

³ Uitgave: Kempen Pers, Eindhoven/Hapert, 1993. Een uitgebreide versie zal dit jaar nog verschijnen onder de titel *366 Heiligendagen*. (MV)

Januari

1. Nieuwjaarsnacht
rein en klaar beduidt een vruchtbaar jaar.
22. Vincentius,
Geeft St. Vincentius zonneshijn,
dan is er hoop op koren en wijn.

Februari

12. Is het in februari al goed weer, dan vriest het in het voorjaar zoveel te meer.
5. St. Agatha,
Water op St. Agatha, is melk in de boterkarn.

Maart

8. Een droge maart is goud waard,
als het in april maar regenen wil.
2. St. Job,
Wie bonen wil winnen,
moet op St. Job beginnen.

April

9. April koud en nat, vult schuur en vat.
23. St. Joris,
St. Joris die de draak overwon,
houdt meer van de regen dan van de zon.

Mei

17. Een natte mei, boter in de wei.
6. St. Isidorus,
St. Isidorus voorbij,
noordenwind voorbij.

Juni

28. In juni dondergevaar,
betekent een vruchtbaar jaar.
13. St. Antonius,
Als op St. Antonius de zon schijnt,
veel zorg van de boer verdwijnt.

Juli

11. In juli morgenrood,
dan verkeert 's avonds het weer in nood.
26. St. Anna,
Bouwt met St. Anna de mier hopen, de winter zal niet zacht verlopen.

Augustus

2. Begin augustus heet,
lang en wit het winterkleed.
10. St. Laurentius,
Als Laurentius het hoofd goed staat,
houdt men mooi weer tot laat.

September

22. Stekelen maaien,
is stekelen zaaien.
24. St. Bartel,
St. Bartel schoon,
draagt de herfst een gouden kroon.

Oktober

10. Draagt de haas nog zijn zomerkleed,
dan is de winter nog niet gereed.
28. St. Simon en St. Judas
Is Simon en Judas voorbij,
dan is de winter nabij.

November

10. November streng en koud,
niet lang zich staande houdt.
2. Allerzielen zonder vuur,
spaart geen brandhout uit de schuur.

December

30. Wanneer de rook naar de aarde slaat,
wis dat het regenen gaat.
6. Brengt Sinterklaas ijs,
dan brengt Kerstmis regen.
25. Ne gruune Kerstmis is 'ne witte Pösse

Nog wat weerspreuken met soms enige uitleg⁴

Na Drickoningen (6 januari) beginnen de dagen te lengen en de winter te strengen. Het langer worden van de dagen gaat heel langzaam. Van hoe langzaam getuigt het volgende:

⁴ Zie voor eerdere weerspreuken ook: *Rosmalla, Voor U gehoord – 35* en *Voor U gehoord – 36*

Met Drickoningen lengt de dag
zoveel een geitje springen mag.

De koekoek was het symbool voor beter
weer, maar die liet zich meestal pas
horen na 15 april.

De koekoek: "Roept en tiert al wat je wil.
Ik kom toch niet voor half april."

Als St. Anselmus (21 april) u aanhoort,
krijgt u een kuiken van een oort.

Een oort is een verouderde geldswaarde
van een kwart van een munteenheid.
aldus genoemd naar de munten die door
een kruis in 4 hoeken (oorden) verdeeld
Nog bekend:

Hij heeft zijn laatste oortje versnoept.

*Pancratius, een van de IJsheiligen
(Uit: 365 Heiligendagen, pagina 134)*

De IJsheiligen (12, 13 en 14 mei: Pancratius, Servatius en Bonifatius). Nachtvorst is de boosdoener in deze dagen. Bonen worden gezet na de IJsheiligen, behalve tuinbonen die al in maart worden gezet en wel wat vorst kunnen verdragen. Er is nog een vierde en wel St. Mamertus (11 mei). Enkele weerspreuken van dit koude gezelschap zijn:

Tot Bonifaas, die strenge baas,
wees voor vrucht op vorst beducht.
Al is Mamertus oud en grijs,
hij houdt van vriezen en van ijs.
Voor nachtvorst ben je niet beschermd,
totdat Servatius zich ontfermt.
Pancraas, Servaas en Bonifaas,
zij geven vorst en ijs, helaas.

Nog een tip:
Voor IJsheiligen de bloemen buiten,
veelal kun je daar naar fluiten;
wacht tot ze zijn voorbij,
de bloemen zijn u daarvoor blij.

Johannes de Doper, die kortweg St. Jan wordt genoemd en wiens heiligendag op 24 juni wordt gevierd, schijnt in zijn tijd al een spraakmakend figuur te zijn geweest en heeft o.a. nogal wat weerspreuken op zijn naam staan:

Voor St. Jan moet de selderij worden gezet,
anders schiet hij door.
Met St. Jan,
nieuwe aardappelen in de pan.
Na St. Jan moeten de heggen geknipt zijn.
Met St. Jan is de melk in de pan.
(In deze tijd van 't jaar werd de meeste melk gemolken.)
St. Jan,
een regenman.
Regen van St. Jan,
de oogst bederven kan.
St. Jans regen
is voor de oogst geen zegen.
Met St. Jan de wind uit het Noorden,
het goede weer is geboren.

Voor een mooie kooloogst, bedacht men het volgende ezelsbruggetje:
Plant men kool in mei,
Ze worden zo groot als een ei.
Maar plant men ze met St. Jan,
Dan zo groot als een wan.
(Wan = Werktuig om graan te zuiveren van kaf en strootjes)

Ook St. Janskruid is naar hem genoemd.
In Brabant bestond het volgende gebruik:
Plukte een meisje een bosje van dit kruid om het boven haar bed te hangen en was het de volgende nog onveranderd fris, dan betekende dit dat ze binnen een jaar getrouwd zou zijn.

Een algemeen bekende is Sinte Margriet, die haar heiligendag viert op 20 juli.
Sinte Margriet is een pisgriet.
Sinte Margriet houdt heur water niet.
Als Margriet pist in 't riet,
6 weken boerenverdriet.

Die 6 weken regen of niet heeft zijn ontstaan te danken aan het volgende:
Toen Christus op een dag de ronde deed met zijn apostelen, vroeg hij bij Margriet om onderdak, maar deze weigerde. Bij de buurvrouw waren ze wel welkom. Als blijkt van dank deed hij een wonder: het eerste werk dat ze deed zou ze 6 weken kunnen blijven doen. Zij zette zich achter het spinnewiel en wist in die 6 weken veel te verdienen. Toen Margriet dat hoorde bood zij Christus alsnog onderdak aan, die haar daarvoor beloonde met hetzelfde wonder. Het spinnewiel stond al klaar, maar ze moest nog wel even plassen. Ze is blijven plassen.

Hoe of wat dan ook, deskundigen en andere kenners, we zeggen ook: "Minse maake d'n almanak, mar God 't weer." En wat die boer zegt: "We hèn d'r weer op, want gin weer is ok weer", kan niemand ontkennen.

Harry Coppens

KLASSENFOTO'S VAN VROEGER

In ons heemkunde-archief maar ook in Rosmalen en daarbuiten liggen veel foto's uit de verleden schooltijd, waarvan het interessant is om deze voor onze lezers van *Rosmalla* nog eens te laten herleven. Naast het laten zien van de foto's vinden wij het van belang dat de personen die daarop zijn afgebeeld – waar mogelijk - van een naam worden voorzien.

Hoe verder wij teruggaan in de tijd hoe belangrijker het wordt om naast deze foto's ook een sfeerbeeld te schetsen van hoe er op dat moment op die scholen les werd gegeven etc. Vandaar dat wij met ingang van heden met deze rubriek zijn gestart en beginnen met een foto van de gecombineerde 6^e en 7e klas van de lagere jongensschool St. Joseph in het dorp. Deze foto – daterend uit het schooljaar 1953 – 1954 - is ter beschikking gesteld door Mies van Hoof en van namen voorzien door Theo Kappen.

Wij zijn er niet zeker van of alle (voor)namen kloppen. Misschien dat bij onze lezers die zekerheid wel aanwezig is, geef dan even een E-mailtje of telefoontje, zodat dan een correctie kan plaatsvinden in de volgende *Rosmalla*⁵.

De onderwijzer van de 6^e klas was de hoofd- onderwijzer Mister Ceelen. Het noemen van de voornaam was vroeger uit den boze! De schrijver van dit artikel zat ook in deze klas. Op deze foto staan 41 jongens afgebeeld. Mister Ceelen voldeed aan het beeld van een echte hoofdonderwijzer. Hij oogde streng maar was rechtvaardig en gaf veel om zijn onderwijzers en leerlingen. Naast de functie van hoofdonderwijzer was meester Ceelen ook organist in de St. Lambertus. In die tijd zat er

een aantal leerlingen in de klas die op een school voor buitengewoon onderwijs beter op hun plaats zou zijn geweest. Met een klas van ca. 40 jongens kon de onderwijzer natuurlijk geen bijzondere zorg geven aan die leerlingen. Zij waren dan ook slechts lijfelijk aanwezig en gingen om de twee jaar over zonder verder veel opgestoken te hebben. Voor die jongens moet het naar school gaan verschrikkelijk zijn geweest.

In die tijd heerste er in en op de speelplaats een strenge discipline, dat moest ook wel, want het recht van de sterkste was toen heel gewoon. Vooral de klompen waren een belangrijk middel om op de speelplaats, maar ook daarbuiten, je gelijk te halen. De onderwijzers die op de speelplaats toezicht hielden moesten dan ook vaak naast het verbale geweld ook handtastelijk optreden. Dit vonden de leerlingen en ook de ouders maar heel gewoon, omdat ook thuis hetzelfde klimaat heerste. Men moest thuis niet aankomen met zielige verhalen over strafwerk of een tik van de meester, want dan kreeg je er thuis ook nog van langs.

De schrijver van dit artikel denkt met veel plezier terug aan zijn schooltijd. Alleen het godsdienstonderwijs in de vorm van het dagelijks overhoren van die vermaledijde catechismus was voor velen een bron van zorg en ergernis.

Het ligt in de bedoeling om voor deze nieuwe rubriek een evenwichtig rouleringssysteem te volgen, zodat van alle jongens- en meisjesscholen in Rosmalen foto's in beeld komen.

Ad Tibosch

⁵ E-mailadres: atibosch@tiscali.nl of telefonisch: 073-5214154.

Op de 1^e rij zittend v.l.n.r.:

Henk Savelkouls,
Adri van Venrooij,
Krien van Hirtum,
Johan van Hirtum,
Henk Kerkhof,
Jo Timmermans,
Piet Vos,
Kees van Rosmalen,
Hans Vos,
Rinus Vos,
Piet van Hirtum,
Toon van Uden,
Gerry Hanegraaf,
Jan Daamen.

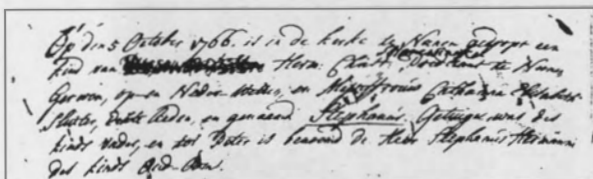
Op de 2^e rij v.l.n.r.:

Theo Kappen,
Tonnie Heijmans,
Willie Maas,
Gerard van der Doelen,
Hennie van de Wassenberg,
Frans van Pinksteren,
Gerrit van den Burgt,
Rinie van Meurs,
Ben van der Sterren,
Jo Vos,
Jan Vos,
Mies van Hoof,
Huub Pennings,
Albert Kersten.

Op de 3^e rij v.l.n.r.:

Gerard van de Wetering,
Frans van de Ven,
Hans van der Sterren,
Henk Voets,
Willie van Deursen,
Frans van Meurs,
Henk van der Sluis,
Henk Versteijnen,
Adri Tibosch,
Bert van der Donk,
Gerard van Alem,
Wim van de Koevering,
Henk Teulings,
hoofd-onderwijzer
meester Ceelen.

ROSMALEN ANNO 1799 VOLGENS HANEWINKEL

Stephanus Hanewinkel werd gedoopt te Nuenen op 5 oktober 1766 als zoon van Hermanus Christianus Hanewinkel (predikant te Nuenen) en Catharina Elisabeth Shuter. Hij trouwde op 21 oktober 1798 te Bakel met Alida Johanna Clara von Schmidt auf Altenstadt (1779-1858). Op 15 december 1856 overleed hij te Ravenstein.

Stephanus Hanewinkel was predikant te Bakel in 1790, te Aarle, Beek en Lieshout in 1791, te Oost-Grafdijk in 1798, te Vierlingsbeek in 1802, in combinatie met Sonsbeek in 1806, te Warns en Scharl in 1811, te Ravenstein in 1818, in combinatie met Dieden in 1825. Op 1 juli 1841 ging hij met emeritaat.

Reize door de Majorij van 's Hertogenbosch in den jaare 1798-1799 (In Brieven) met platen (Amsterdam, 1799-1800, waarvan een reprint uit 1973 in de centrale hal van het Brabants Historisch Informatie Centrum raadpleegbaar is) publiceerde hij naamloos.

De houding van protestanten tegenover de katholieken in de Meierij wordt op een sterk anti-katholieke wijze beschreven. Tegelijkertijd bevatten zijn 'brieven' een schat aan informatie over de volkscultuur in het katholieke Brabant. Hetgeen hij specifiek over ons 'eigen durpke' Rosmalen wist te vertellen willen wij de lezers van deze Rosmalla niet onthouden. Het is aan U om een eigen oordeel te vellen.

Martien Veekens

.....
 Van *Empel* wandelde ik naar *Rosmalen*, waar ik overnachtete. Eene middenmaatige Kerk en tooren sieren deze plaats nog al wat op, voor het overige is zij geen schoon Dorp. - In het jaar 1434 wierd hier een Klooster ter eere van de H. BRIGITTA gesticht; thands is 'er echter niets meer van hetzelfde te zien, dat naar een Klooster gelijkt, en evenwel draagt het nog den naam van het *Kouwaters-Klooster*, het is nu een eigendom van bijzondere bezitters. Dit Klooster wierd, schoon het eigenlijk een Vrouwenklooster was, zoo wel door Mannen als Vrouwen bewoond; slechts een Muur scheidde deeze Broedertjens en Zustertjens van elkanderen. - Zie hier! Welk bericht mij aangaande de stichting van dit Klooster is medegedeeld! - [Het belagchlijk Sprookjen, dat aanleiding zou gegeven hebben tot de bouwing van dit Klooster, zal ik (hoewel ook bij andere oude Schrijveren te vinden (* Men vind dit verhaal onder anderen bij J. van Oudenhoven, *Beschrijvinge van de Mijerije van 's Hertogenbossche*. Bladz. 94) hier bijvoegen, het luid als volgt:

In de XV^{de} Eeuw woonde hier een Boer, zijnde eigenaar van eene menigte Bijënkorven. Hij stond 's nachts bij geval eens op, en ging naar zijnen Bijën-stal; bij denzelven komende hoorde hij uit ééner der korven zulk een zoet en hemelsch gezang, dat hij 'er over verbaast stond (nu - dat is waarlijk geen wonder!), maar 'er

⁶ De tekst van de oudste legende van de stichting van Koudewater (gevonden in de *Kroniek van Marie van Oss*, geschreven tussen 1501-1503) werd eerder afgedrukt in *Rosmalla*, jaargang 13, nummer 2, juni 2003, pagina 14 t/m 17.

gebeurde nog meer. - De Boer nieuwgierig zijnde, keert den korf, waaruit dit wonderlijk Bijën-muziek voordkwam, om, en en hij zag - (Hij stond te kijken als een snoek op den zolder) boven in dien korf een klein Kerkjen en twee Kloostertjens uit het allerwitst Wasch saêmgesteld, welke van de Bijën al zingende bewaakt wierden. De Boer, met verbaazing alles beschouwd hebbende, loopt terstond naar Heeröom, verteld hem alles, en de Priester, met een menigte Volk zich spoedig derwaards begeevende, bevind juist alles zóó, als de Boer hem verhaald had. Dit mirakel verspreid zich ten eersten; ieder ging 'er naar toe om te kijken; 'er bleef in tien uren in de rondte geen oud wijf op haaren Spinwiel. Eindelijk komt het gerucht in Holland, (men geloofde daar toen nog wat beter aan mirakelen dan in onze dagen) ter ooren van eene rijke adellijke Weduwe, MILLA de KAMPEN, welke door eene Godlijke ingeeving dikwijls vermaand was, om een Klooster te stichten; zij trekt terstond naar Rosmalen, koopt het land van dien Boer, bouwde 'er het gemelde Klooster, en platste het groot of hoog Outer juist netjens boven de plaats, waar die wonderlijke Bijën-korf gestaan had. - Was dat niet aartig? - De Roomschegezinden, hieromtrent woonende, gelooven dit verstelsel nog heden, zonder eenige de minste twijfeling, en bezoeken die plaats dikwijls uit eerbied voor het heilig mirakel. dat daar geschied is.]

Hier heeft ook nog één Vrouwenklooster, van de orde van den H. AUGUSTINUS, gelegen, het droeg den naam van *Anna-burg*, en werd gesticht in het begin der XVI^{de} Eeuw.⁷

⁷ In *Rosmalla*, jaargang 7, nummer 3, september 1996, pagina 1 t/m 9 is de Latijnse tekst van de stichtingsakte van het Augustinessenklooster *Ste. Annenborch* van 1 juli 1485 met een transcriptie weergegeven.

„ *E*ene Reize door de Majorij! — *Dis is*
 „ *een vreemd verschijnsel!! — Was belangrijks*
 „ *kan dezelve opleveren?! — Dus denkt, dus*
vraagt mischien iemand, die den titel van dis
Werkjen leest. — — In deeze dagen kan een
Reisjen door de Majorij veel, ja zeer veel opleve-
ren, het geen onze aandacht dubbel waardig is;
en, zoo ik mij niet bedrieg, dan zullen deeze Brie-
ven nog al het een en ander bevatten, het geen
veelen mijner Landgenooten geheel en al onbekend
is. — Men ziet 'er ten minsten in de denk- de
handelwijze en onverdraagzaamheid der Roomsche-
gezinden, zoo als die tegenwoordig aldaar plaats
grijpt; ieder redentlijke Belijder van den schoonen
Godsdienst van JESUS, moet dezelve met afgrij-

* * * * *

Rosmalen is een zeer zandig Dorp, het geen evenwel 's winters, als de Maas wat hoog opzwelt, dikwijls onder water staat; hiervan heeft men in de Majorij het volgend spreekwoord:

„ *Rosmalen is een arm land,*
 „ *'s Winters in 't water*
 „ *en 's Zomers in 't zand.*”

Reeds lang voor de stichting van 's *Bosch* zouden de Gelderschen herwaards hunne Paarden gebragt hebben, om die, op eenen bepaalden tijd, aan de Brabanders te verkoopen, en hiervan zou nog dit Dorp *Rosmalen*, dat is: eene Paardenmarkt, genoemd worden, want *Ros* betekent een Paard, en *maal of malen* zou eene Markt wezen, ten minsten - zoo zegt men.⁸

⁸ Voor de werkelijke betekenis van de naam *Rosmalen* dient hier verwezen te worden naar de artikelen van drs Wim Veeckens in *Rosmalla*, jaargang 1, nummer 5, december 1991, pagina 5 t/m 11 en nummer 7, juni 1992, pagina 10 t/m 13.

VOOR U GEHOORD - 37

UNNE CONTENTE MINS

Tieske en zèn Jaontje waren in hèl Rosmolle wel bekend. Hij woonde wè achteraf in 'n aauw en totaal vervallen boerderijke, dè volges veul minse onverklaarbaar bewoond was. En hoe hij op die paor hectare schraol klapzand mi anderhalve koew, 'n perd, 'n vèrkske, 'n paor gèitjes en wè kiepe de kost kos verdiene, waar dan ok onbegèpeluk. Hij waar misschien durren òk broo:d mager, mar kenneluk zo gezond ès 'n snuukske. Umdèttie gin machines hà waar 't, zeker op zènne leeftèd, dik zwaor werk.

Hij waar klèin en 't waar net of ie de laotste tèt nog klèiner wier. Toen zonne buurman dè mènde te moete zegge, zinnie: "Och, dè's nie erg, zolang ès ik mar bove de grond blééf." En al werkte hij 't kruis ut z'n boks, hij waar zó èrrem ès Job en gin nagels um z'n kont te krabbe. *Hij hà nog nie ins haver vur zèn nachtmerries.* Mar hij vond dèttie ginog hà. Hij hà 'n dak bove z'n hoofd en iedere dag nog te eete en te drinke.

Mi z'n vrouw hattie 't òk goed getroffe. Het waar wel jammer dè ze gin kèinder hà'n. Ze hà'n d'r èige nog wel laote onderzuuke aon wie 't eigeluk laag en of er iets aon te doen waar. Mar ze hà'n van te veure mi d'n dokter afgesprooke, dè ester niks aon te doen waar, dettie dan nie zò vertelle aon wie 't feitelijk laag. Ge moet 't leeve mar eenmaal neeme zo ès 't kumt. 't Is alted wel wè en ès 't niks is, 't òk wè.

"Genog hebbe is geluk" zinnie, "maar meer dan genog brengt ongeluk. De minse zèn nie mer tevreeje mi genog. Ze kunne nie mer geniete van genog. Ze kééke allinnig nor minse die nog meer hebbe en hebbe gin oog mer vur alles wètter groeit en bloeit. Het moet ammaal

groot, wijd en veul zèn. Geld makt recht wè krom is, mar geluk hi niks mi geld te maken. En zonder geluk kan ik m'n gèit nie ins gebokt kréége. Geluk moete zelf maake. Mar ès ge nie tevreeje bent zulde ok nooit gelukkig zèn."

En Jaontje waar mi 't zelfde sop overgoten. Het dekselke paaste zogezeed krèk op 't penneke. Lichamelijk bekeeke was Jaontje zonder meer 'n gewichtige vrouw. Het waar 'n struise boerin di d'r rond veurut kwaam en d'r mènneke stond. Tieske wier daormee wel 'ns geplaogd of ie allin de pennekes ut moeg lekken en of dètter nog wel plaots waar vur hum in bed. "Och", zinnie dan, "ge heurt mèn nie klaage. En ge weet wel, *pochers gin brood en klagers gin nood.* Alles hi z'n veur en z'n teege. Mar in de zommer lig ik bè ons Jaon lekker in de schaduw en in de winter lekker wèrrem. En 't is ok nog 's zo dè 'ne goeie haon nie vet is. En trouwe is gin kinderspel, die getrouwd zèn weete dè wel. En trouwe is gin éénmanswerk. Ieder hi zo z'n èige opvattinge; dor kumt overleg bè te paas. En 't is geeve en neeme. *Ge moet 'n engelke mi 'n duivelke vatte.*

Man en vrouw moete één span zèn, ès 't er op on kumt moete man en vrouw toch altèd één lijn trekke. Es een van die twee mènt dè de ander(e) nor zèn (heur) pippe moet danse dan wurt zo'n huwelijk een ondraaglijke last, dan is 't getrouwd zèn net een precessie wor gè altèd 't kruis draagt. Een man zonder vrouw is een pèrd zonder teugel. Mar ès de vrouw nie deugt geuget 't gezin te gronde. Of zo ès de Vlamingen zegge:

*De vrouw bouwt het huis,
Of breekt het in gruis.*

Eigeluk hattie gin boer wille worre. Mar toen zèn vodder al hil jong stierf en hij enigst keind waar zaat er niks anders op dan te boere. "Achteraf heb ik er ok gin spijt van dè 't zo

geloop is. Op zich ha'k ok gin hekel on 't boerewerk en 't dageluks bezig zèn in de vrije natuur. Een kantoorbaantje zò niks vur mèn zèn geweest. Ik ben dan wel nie geworre wè'k gedocht hà te zulle worre, mar dan docht ik nog wel is on wè mèn vodder wel 's hi gezeed: *Es ge nie kunt worre wè ge zòdt wille, dan moete mar wille wè ge kunt.*”

Es minse ès Tieske bezitte de formule van 't geluk. En die is nie in den handel en er zèn ok gin pillen of poeiertjes vur. Die formule kumt ut z'n èige hart. Die formule kumt ut 't hart van 'ne contente mins. Un hart dè eenvoud en tevredenheid utstraalt, niet veuleisend is en bereid is um te geeve. Geluk is dichtbè. De kunst is 't te ontdekken.

NIE GÈIRE DOEN

Op de vergadering van de K.V.O. hà de pestoor gevraagd of bij gelegenheid van hullie 50-jaorig bestaon een van hullie dan 't epistel wò veurleeze. D'r wier lang over gepraot mar umdè er niemes veul vur vuulde, zin de veurzitster dè zè 't dan mar zò doen, mar er toch wel teege opzaag. De pestoor zin dan wel dè't ammaol hëndig mee zò valle en dèttie netjes op papier zò zette wè ze vur moes leeze. Hij zòget dezelfde aovend nog eefkes klaormaake en 't bè heur de volgende mèrge laote bezurje.

Nou waar Riet (zo hiette de veurzitster) nie op d'r mundje gevalle, maar ze waar wel gruweluk zinnewèchtig. Ze zaaget al veur zich, 'n vol kerk die heur ammaol zaate on te gaape. En um dè ze toch goed vur d'en dag wò komme kocht ze 'n mooi nééjmóddes mantelpèkske en nééj skoen. En ze waar òk naor de kapper geweest en d't haor laote permanente. Esse zó vur de spiegel d'r èige bekiek zaag ze d'r best geef ut, vond ze èiges. Durre mins die plaoge heur wel dè ze 't toch gin modeshow waar, mar ze wist òk wel dè plaoge z'n twidde natuur waar, en in z'n hart blij waar dè ze dir zò skòn utzaag.

En dieje tekst die ze dan veur moes leeze, die hà ze el 20 keere geleeze en die kon ze wel vort droome.

En op d'n dag zelf hà ze 't er vrij goed afgebracht. Ze hà wel 'ne keer flink moete nieze en dè waar nog nie ze èrreg geweest, mar toen liet heure zakdoek op de grond valle en ze kos d'r neus toch nie afveege aon de mouw van heur nééj mantelpèkske. Gelukkig waar dieje misdienaar zò attent die vur heur op te raape. Mar al din ze 't wel nie gèire, achteraf waar ze 't er wel mi ins: *Nooi gedaon, is òk gedaon.*

Nooi wil dus zegge: niet graag, node (nie gèire). Het woordje nood, in deze betekenis en ook andere, komt nog in vele uitdrukkingen voor, zoals:

In België kent men nog deze zegswijze en dezelfde betekenis:

Als iemand zegt iets node te doen, dan zegt men:

Noo(Noë) waar ok 'n groote heilige en hi 900 jaar geleeft en gèire.

Nooi, nooi, Peer Nooie waar òk 'ne mens.

Reactie op- Ik doe 't nooi.

Nooien waar 'n vooraanstaande familie, die in Oirschot en omgeving heel bekend was

En vandaar dat hij alleen in die omgeving begrijpelijk overkwam).

Dat heb ik niet van node.

Nood is een bitter kruid. (Wie in nood is moet zich veel laten welgevallen).

In tijd van nood eet men korstjes van pasteien.

Nood leert bidden.

(Bidden in nood helpt gin kloot)

Avondrood (mooi weer aan boord) heeft geen nood, morgenrood is water in de sloot.

Nood breekt wet.

In tijd van nood leert men z'n vrienden kennen.

Als de nood het hoogst is, is de redding nabij.

Waar ze schijten is brood,

waar ze bidden is nood.

ES DE KAT VAN HUIS IS, DAN....

Deze uitdrukking behoeft geen verdere aanvulling en is in wel zo oud en bekend als de weg naar Kralingen. Het is van alle tijden en geldt dus ook voor op de dag van vandaag. En als het maar beperkt blijft tot wat katekwaad valt het nog wel te billijken. Maar hoe dan ook, als ouders blijf je hoe dan ook verantwoordelijk. Zijn de ouders dikwijls op rak, dan loopt het wel eens uit de hand en worden bepaalde grenzen overschreden.

Ook is zeker dat bepaalde zegswijzen niet meer van deze tijd zijn. Zijn het Duitse Weib en het Engelse wife de gewone woorden voor vrouw, het Nederlandse wijf was vroeger

kennelijk gewoon, maar een vrouw 'n wijf te noemen is zonder meer een beledigend en denigrerend woord. Men sprak in deze uitdrukkingen alleen de vrouw aan, alsof de man niet mede verantwoordelijk was. Men zei dus:

*'n Goei wijf en 'n goei kat heure bè de kachel.
Een braaf wijf, een zeer been en 'n gescheurde
broek blijven best thuis.*

Een vrouw en 'n poes horen in hoës.

(Groningen)

Katten en wijven moeten thuis blijven.

(Vlaanderen)

*Daar de vrouw goed huis houdt, groeit spek
aan de balk*

Harry Coppens

NOG EEN BIRGITTA-RELIKWIE HERONDEKT

Tijdens een van mijn bezoeken aan Felix Duffhues liet hij mij opnieuw een prentje zien met een relikwie van de *Heilige Birgitta*, welke hij in de nalatenschap van zijn tante Betsie had

aangetroffen. Ten nutte van *Rosmalla* kreeg ik daarvan een kopie, welke we vervolgens hier en nu een plaatsje geven.

Martien Veekens

1497 H. BIRGITTA v. ZWEDEN 1550

GEBED

Heer, onze God, die door Uw enig-
geboren Zoon aan de Heilige Birgitta
hemelse geheimen hebt geopenbaard:
geef ons Uw dienaren, door haar lief-
devolle voorspraak eens te jubelen van
blijdschap bij de openbaring van Uw
euwige glorie. Door dezelfde Jezus
Christus onze Heer.

(Coll. uit de mis van 8 oktober)

Deze stof heeft het lichaam van de H. Birgitta
aangeraakt.

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN

DANKT ZIJN SPONSORS

- Heijmans NV
Graafsebaan 13, 5248 JR Rosmalen
- Woningstichting De Kleine Meierij
Weidestraat 2, 5241 CB Rosmalen
- Bouwmans Oliehandel BV
Westeind 2, 5245 NL Rosmalen
- Brasserie Restaurant 'De Coelenborgh'
Schoolstraat 34, 5243 VC Rosmalen
- Van Creij & Van Hoek BV
Huisbergenweg 6, 5249 JR Rosmalen
- Eijkelenburg Dura Bouw BV
Stationsplein 1, 5241 GN Rosmalen
- W. Gloudemans BV
Hintham 117a, 5246 AE Rosmalen
- Sanidrôme Van Grinsven BV
Raadhuisstraat 4c, 5241 BL Rosmalen
- Aann.bedr. P. Hoedemakers en Zn BV
De Grote Elst 40, 5246 JP Rosmalen
- Huijbregts Notarissen
Hoff v. Hollantlaan 5, 5243 SR Rosmalen
- Piels BV
Vinkenveld 6, 5249 JP Rosmalen
- Boek- en Kantoorvakhandel Robben
Molenhoekpassage 23, 5242 CZ Rosm.
- Hoveniersbedrijf Sequoia
Polluxstraat 4, 5243 XJ Rosmalen
- Foto Stijntjes
Molenhoekpassage 4, 5242 CZ Rosmalen
- Timmers Bouwbedrijf BV
Heikampweg 6, 5249 JX Rosmalen
- Gebr. Voets Weg- en Waterbouw
Vinkenveld 4, 5249 JP Rosmalen
- Café 't Zonneke
Hintham 36, 5246 AC Rosmalen
- Rosmalen Bouw
Saffierborch 32, 5241 LN Rosmalen
- René Holweg Transport BV
Eikenburglaan 9 a-c, 5248 BJ Rosmalen
- Grieks-Macedonisch Specialiteiten Restaurant
Rodenborchweg 35, 5241 VN Rosmalen
- Venrooij Installatie Techniek BV
Heikampweg 3, 5249 JX, Rosmalen
- Ginderzande BV
Raadhuisstraat 51, 5241 BK Rosmalen
- Combo Interieursystemen / A.C.A. Driessen
Handelskade 11, 5211 TH, 's-H.bosch
- Spar Langenhuijsen
Hoogstraat 64, 5241 CT Rosmalen
- Dhr J. Verbiesen
Molenstraat 34, 5242 HA Rosmalen
- Dhr Th. Heijmans
Oude Baan 39, 5242 HT Rosmalen
- Dinos BV
Weidestraat 32, 5142 CB Rosmalen
- Apotheek Rosmalen-Berlicum
Oude Baan 9, 5242 HT Rosmalen
- Haarmode Peter van Wanrooy
Striensestraat 15, 5241 AW Rosmalen
- Soos Satisfaction
Fort Alexanderstraat 31, 5241 XE Rosm.
- V.H. Infra BV
Postbus 58, 5240 AB Rosmalen
- Donatus Ond.Verz.Mij
Hoff van Hollantlaan 8, 5243 SR Rosm.
- Horeca Belangen Vereniging Rosmalen
p/a Schoolstraat 34, 5243 VC Rosmalen
- Dierenspecialzaak Nico v.d. Berg
Oude Baan 3, 5242 HT Rosmalen
- Croonen Adviseurs BV
Postbus 435, 5240 AK Rosmalen
- Linnenbank Elektrotechniek BV
Biestkampweg 15, 5249 JV Rosmalen
- Electro World Verhallen
Verl.v.Meeuwenstr. 2, 5241 TG Rosmalen
- Boundless Business Consultancy
Veemarktkade 8,
5222 AE 's-Hertogenbosch

**DANKZIJ DE (FINANCIËLE) STEUN VAN
ONDERSTAANDE INSTANTIES, BEDRIJVEN EN
(BESTUURS)LEDEN IS DE REALISERING VAN ONS
HEEMHUIS MOGELIJK GEWORDEN**

Gemeente 's-Hertogenbosch

Raad van Bestuur
GGZ Oost-Brabant

Stafbureau Facilitaire Zaken
GGZ Oost-Brabant

Technische Dienst
GGZ Oost-Brabant

Aannemersbedrijf
P. Hoedemakers en Zn BV
Rosmalen

Fruut Woning-en Projectinrichting
Rosmalen

De Veer Woon- en Slaapcomfort
Rosmalen

F. van Lanschot Bankiers N.V.
's-Hertogenbosch

'Die zijn Zo' ontwerpers
's-Hertogenbosch

Langeraap Verf & Wand
Rosmalen

E&A Evenementenservice
's-Hertogenbosch

Multi-House. H. van Herpen
Rosmalen

Juwelier H. van Gerven
Rosmalen

Pennings Makelaar & Taxateur
Rosmalen

Sonia Bloemdecoratie
Rosmalen

René Holweg Transport BV
Rosmalen

Sanidrôme Van Grinsven BV
Rosmalen

Venrooy Installatie Techniek BV
Rosmalen

Directie Verzorgingscentrum
'De Annenborch'
Rosmalen

Lakwijk-Kunststoffen b.v.
Rosmalen

De heer A. van Liempt
Rosmalen

Boerenbond Rosmalen

Sociaal Cultureel Centrum 'de Bron'
Rosmalen

DANKJEWEL !!!!!